

Förstatligandet av demokratin

| av Fredrik Johansson

Demokratiministern är liksom Riksdagens Informationstjänsts svällande verksamhet konkreta exempel på hur demokratin håller på att bli en statlig i stället för en samhällelig angelägenhet.

ETT PARLAMENT I EN VÄSTERLÄNDSK demokrati är en stor apparat – så också i Sverige. Utöver de som är satta att stifta lag, krävs det hundratals människor som håller maskineriet igång. Det är inget konstigt med det. Lagstiftarna skall ha den service de behöver.

En riksdagsledamot skall ha tillgång till ett vasst bibliotek, kunna få hjälp med research, resande, andra praktiska göromål etc. Det skall finnas bra tillgång på datorer, faxar, kopieringsapparater, tidningar och tidskrifter, några bra restauranger, varför inte en hygglig bar och möjlighet att bo och sova anständigt. Ett bra parlament är dessutom tillgängligt för medborgarna. Debatter är offentliga, beslut redovisas öppet och snabbt, allt offentligt material (vilket torde vara i princip allting) är lättillgängligt och så vidare.

Efter några år som tjänsteman – partianställd, men placerad i Riksdagen – kan jag konstatera att en hel del av detta fungerar i vårt land. På vissa områden skulle den som är van vid en modern arbetsplats riva sitt hår (och sannolikt kommer riksdagens dataavdelning aldrig bli någon av mina merhängivna supportrar), på andra är det väldigt välbeställt.

Riksdagsbiblioteket är väl sorterat och bemannat med kunniga professionella och hjälpsamma bibliotekarier, riksdagens hemsida är ett mönster av god och lättillgänglig information och riksdagens utredningstjänst består av kompetenta och hyggligt hårt arbetande individer (som inte bara ägnar sig åt att ställa till otyg för polismän i Helsingborgstrakten).

Många ledamöter skulle säkert säga att en del inte alls fungerar som det skall. De får för lite hjälp, de får för lite uppmärksamhet etc. Men huvudproblemet är inte att riksdagsmännen inte alltid får den service de kan kräva, utan att "Riksdagen" – inte som lagstiftande församling, utan som någon sorts

demokratins ständigt pågående mässarrangör – ägnar sig åt saker och ting som inte ett parlament skall ägna sig åt. Under den nuvarande ledningen – talman Dahl – har detta eskalerat.

Riksdagen har exempelvis en informationstjänst och ett InfoCentrum. Vilket i sig inte är så märkligt, det finns naturligtvis skäl att underlätta medborgarnas efterfrågan på information om vilka beslut som fattas i parlamentet, att se till att det finns möjlighet att besöka riksdagen och kanske också köpa souvenirer och böcker om riksdagen.

MEN, DET STANNAR INTE DÄR. Riksdagens informationstjänst skickar ut pressmeddelanden där de talar om vilka beslut som har fattats. Låter kanske inte så

Smygförstatligandet av demokratin kommer att fortsätta – den har sin egen dynamik och den ifrågasätts egentligen inte seriöst.

märkligt. Men var och en som skrivit pressmeddelanden vet att hur de läses bestäms av hur de skrivs och i vilken ordning informationen kommer. Och när riksdagens informatörer "väljer ut det viktigaste" ur ett riksdagsbeslut, så är

det alltid någon som kommer att vara missnöjd.

Dessutom råkade de mindre partierna illa ut, åtminstone tidigare, eftersom de inte alltid har ordinarie platser i utskotten. Därför kunde det bli pressmedelanden där exempelvis moderaterna, men inte kristdemokraterna reserverade sig emot ett beslut. Inte beroende på skillnader i uppfattningar, utan beroende på skillnader i representation i aktuellt utskott.

Riksdagens informationstjänst har enligt uppgift idag 29 informatörer anställda. Det är fler än vad alla riksdagspartier har tillsammans på sina riksdagskanslier. Sammantaget kostar kalaset drygt 30 miljoner kronor. Det är vad ett hyggligt stort parti har att röra sig med.

I övrigt ägnar sig "Riksdagen" åt de mest varierande verksamheter – sannolikt i syfte att stärka demokratin och det offentliga samtalet. Riksdagen anordnar politiska möten – så kallade politikercaféer där respektive riksdagsgrupp förväntas ställa upp med ledamöter för att dessa i regi av riksdagens informationstjänst skall möta medborgarna.

Det är naturligtvis omöjligt att säga nej till sådana aktiviteter – även om samtliga partier sannolikt föredrar att själva sköta kontakterna med medborgarna.

Men det stannar inte där. Tämmligen okända riksdagsledamöter drar nog för lite folk – så riksdagens informationstjänst vill ha bättre dragplåster. Så för att förbättra samhällsdebatten ytterligare bjuder "Riksdagen" (inte ledamöterna eller de politiska partierna) in föreläsare – för att i Riksdagen föreläsa om böcker eller om olika mer eller mindre genomtänkta politiska uppfattningar.

SÅLEDES KUNDE MAN I TIDNINGARNA för några månader – i annonser – läsa att radioreportern Björn Elmbrant skulle komma och i ett av Riksdagens Informationstjänsts evenemang föreläsa om "Hyperkapitalismen". Man kan tycka vad man vill om Elmbrant. Men ett är säkert, det han tycker är inte okontroversiellt. Och

frågan är varför han, eller för den delen någon annan, skall stå i riksdagens lokaler och torgföra sina åsikter.

Sveriges riksdag bedriver vidare bokhandel. Inte så att det går att köpa böcker som handlar om riksdagshusens arkitektur och det svenska parlamentets historia, möjligen finns det sådant också. Utan det säljs böcker som uppfattas som intressanta i samhällsdebatten. När undertecknad gick in och påpekade att det var helt oacceptabelt att Sveriges Riksdag sålde "Globaliseringsfällan", lät representanten från Riksdagens Informationstjänst meddela att man minsann också sålde böcker från Timbro.

Efter att under tio lönlösa minuter försökt förklara det principiellt tveksamma i att Riksdagen sålde politiskt kontroversiella böcker och att två fel inte innebar ett rätt, var det uppenbart att det inte gick att nå fram till

personen jag talade med. Vederbörande kunde inte begripa att det var något konstigt att "Riksdagens" avsändarlegitimitet lades bakom politiska uppfattningar. "Då kan vi ju inte sälja några böcker alls!"

Till saken hör dessutom att en av Stockholms bättre privata boklådor – Hemlins – ligger tvärs över Västerlånggatan, mindre än femtio meter från detta statens försäljningskontor för blandad politisk litteratur. Vad Hemlins gjort för ont för att behöva konkurrera med en

bokhandel med vidhängande våldsmonopol är höljt i dunkel.

En annan invändning var att ett upphörande av bokförsäljningen skulle innebära att man inte heller skulle kunna sälja böcker av riksdagsledamöter – exempelvis den vid tiden utkomna Uppdrag fred (vilken ju som bekant hade betydande upplageproblem). Jag tyckte då att man i och för sig skulle kunna tänka sig att riksdagen tillhandahöll böcker av nuvarande eller avgångna ledamöter – men att jag som lackmused på detta såg att de började sälja John Bouvins "Riksdagen kan dra åt helvete!"

Globaliseringsfällan togs tillfälligt bort ur skyltfönstret – men bokförsäljningen har inte upphört.

Alarmismen kring "demokratins kris" är stor business i Sverige. Partierna tappar i medlemsantal, ungdomar anses var ointresserade av politik och väljarnas för-

**Riksdagens informations-
tjänst har enligt uppgift idag
29 informatörer anställda.
Det är fler än vad alla riksdagspartier har tillsammans
på sina riksdagskanslier.**

troende för politiker och politikens institutioner är lågt. Många av dessa problem är naturligtvis värda att ta på största allvar – det är inte odelat positivt om medborgarna slutar bry sig om allmänna angelägenheter.

Problemet är att den lösning som allt som oftast implementeras är farligare än de bekymmer den försöker lösa. Att "Riksdagen" och dess nuvarande talman försöker ta över partiernas, medias, bokhandlarnas och andra oberoende institutioners uppgifter som arenor och deltagare i samhällsdebatten, är bara ett exempel på vad som skulle kunna kallas demokratin förstatligande i Sverige.

MED EN OSUND KOMBINATION av goda föresatser och en oförmåga att se skillnader mellan offentlig och civil verksamhet engageras de institutioner som skall kontrolleras och legitimeras av demokratin, i demokratin själv.

Det är symptomatiskt att vi har en demokratiminister. Hur smakar det? "Demokratiminister"? Regeringen har en person som arbetar med att legitimera regeringen. Inga andra jämförelser, men är det en sak man lär sig snabbt så är det att stater som talar vidast och bredast om demokrati inte sällan har mest orent mjöl i påsen.

Behövs det tilläggas att "Demokratiministern" håller till på justitiedepartementets "Demokratienhet"?

I Sverige har "demokratiministern" och staten – inte enbart det socialdemokratiska partiet – åsikter om valdeltagande och partiengagemang. Den självklara demokratiska rättigheten att ställa sig utanför valprocessen stigmatiseras. Participationsdemokratin är norm.

Bland annat driver regeringen web-platsen "Demokratitorget." Där kan man debattera demokrati och delaktighet, söka bidrag för "demokratiprojekt" "Bidrag kan ges till projekt av folkbildningskaraktär som har god spridning och som syftar till att stimulera deltagandet i den demokratiska processen."

Bland de lyckliga bidragstagarna märks LO, som fått 150.000 riksdaler för projektet "Kunskap ger makt att utveckla demokratin". "Filmcentrum Syd" har också fått

150.000 kronor för något som beskrivs som "ARF-Utveckling", Nykterhetsrörelsen i Skåne får av någon anledning bara 40.000 för "En påse fylld med Demokrati". Bland övriga deltagare i arbetet för att stärka demokratin finns Folkets Husrörelsen i Värmland, Kriminellas revansch i samhället och ett ansevärt antal kommuner och kommunala förvaltningar.

DEMOKRATIDEBATTEN I SVERIGE har nästan alltid varit oändligt pretentiös och alarmistisk. Debattörer ramlar över varandra för att vara oroliga över demokratin kris och för att föreslå åtgärder för att "stärka demokratin". Den liberala synen på statens institutioner och framförallt på åtskillnaden mellan statens institutioner och det civila samhället verkar nästan alltid få stryk.

Tyvärr finns det få liberala eller borgerliga debattörer som protesterar mot den tilltagande statsdemokratin. Det är lätt att se ett löjets skimmer över statsfinansierade projekt för att utveckla den "uthålliga" demokratin, men frågan är mer principiell och djupgående. Hur kan det vara så okontroversiellt att vi lägger det samhällsengagemanget i händerna på regering och riksdag. Varför tillåter de politiska

En sak man lär sig snabbt är att stater som talar vidast och bredast om demokrati inte sällan har mest orent mjöl i påsen.

partierna staten ta över en verksamhet som skall stå utanför staten? Vad händer med maktdelningen i ett samhälle där alla befinner sig på Britta Lejons

Demokratitorget?

Smygförstatligandet av demokratin kommer att fortsätta – den har sin egen dynamik och den ifrågasätts egentligen inte seriöst. Ju djupare demokratin kris påstås vara, desto större kommer partiernas partistödsberoende att bli, ju fler uppgifter kommer Riksdagens

Informationstjänst plocka på sig och till slut så blir det allmänna en angelägenhet för ett statens demokrativerk (sannolikt administrerat under justitiedepartementets "Demokratienhet".)

Till slut blir politiken och demokratin en statlig angelägenhet.

Fredrik Johansson (fredrik.johansson@moderat.se) har arbetat i Carl Bildts stab på riksdagen.